

تورم و بیکاری در اقتصاد ایران و استان کرمانشاه

دکتر سهراب دل انگیزان

دانشیار گروه اقتصاد دانشگاه رازی

تیر ۱۴۰۰ شمسی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

عناوین بحث:

- تورم چیست؟ بیکاری چیست؟
- علتهای شکل گیری تورم و بیکاری کدامها هستند؟
- اثرات تورم و بیکاری روی اقتصاد در کوتاه مدت و بلند مدت چیست؟
- وضعیت تورم و بیکاری در اقتصاد ایران چگونه بوده است؟
- برخی از علتهای اصلی نرخ بالای تورم و بیکاری در اقتصاد ایران کدامها هستند؟
- تورم و بیکاری در استان کرمانشاه چه تفاوتی با کشور داشته است و چرا؟
- ۵ چالش اصلی اقتصاد استان کرمانشاه کدامها هستند؟
- چه راهبردی برای هدایت اقتصاد استان مناسب است؟

تورم چیست؟ بیکاری چیست؟

• نرخ تورم سالیانه عبارت است از درصد افزایش سطح عمومی قیمت‌ها در یک اقتصاد در یک سال که به صورت پیوسته و گسسته محاسبه و گزارش می‌گردد.

شاخص قیمت مصرف کننده

شاخص قیمت تولید کننده

شاخص ضمنی تولید ناخالص داخلی

• نرخ بیکاری عبارت است از سهم درصدی جمعیت بیکار از جمعیت فعال

جمعیت فعال شامل جمعیت در سن کار مایل به کار قادر به کار جویای کار در دو هفته اخیر است.

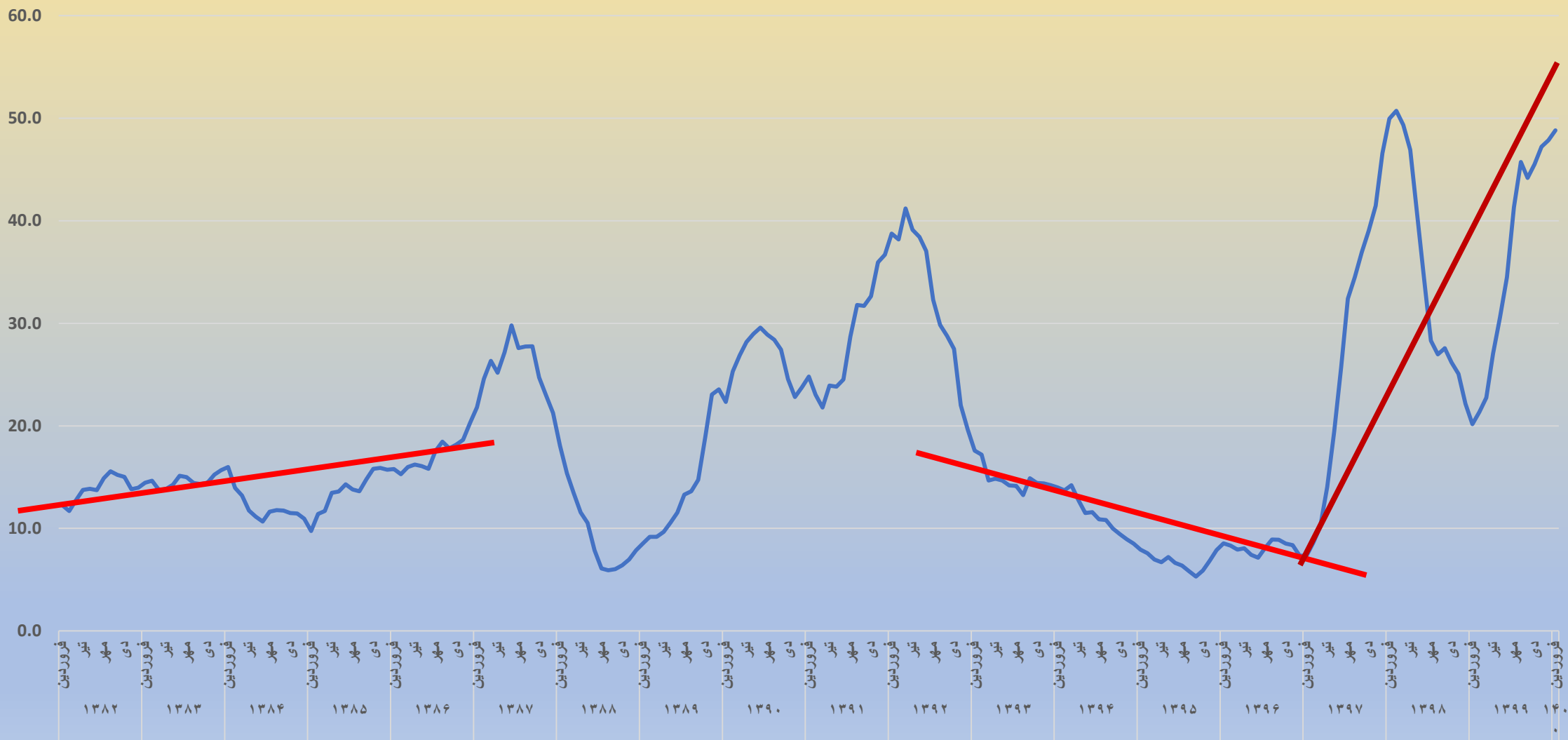
جمعیت بیکار آن دسته از افراد جمعیت فعال هستند که موفق با اخذ شغل نشده اند.

شاخص قیمت مصرف کننده کشور از ۱۳۹۵ تا فروردین ۱۴۰۰

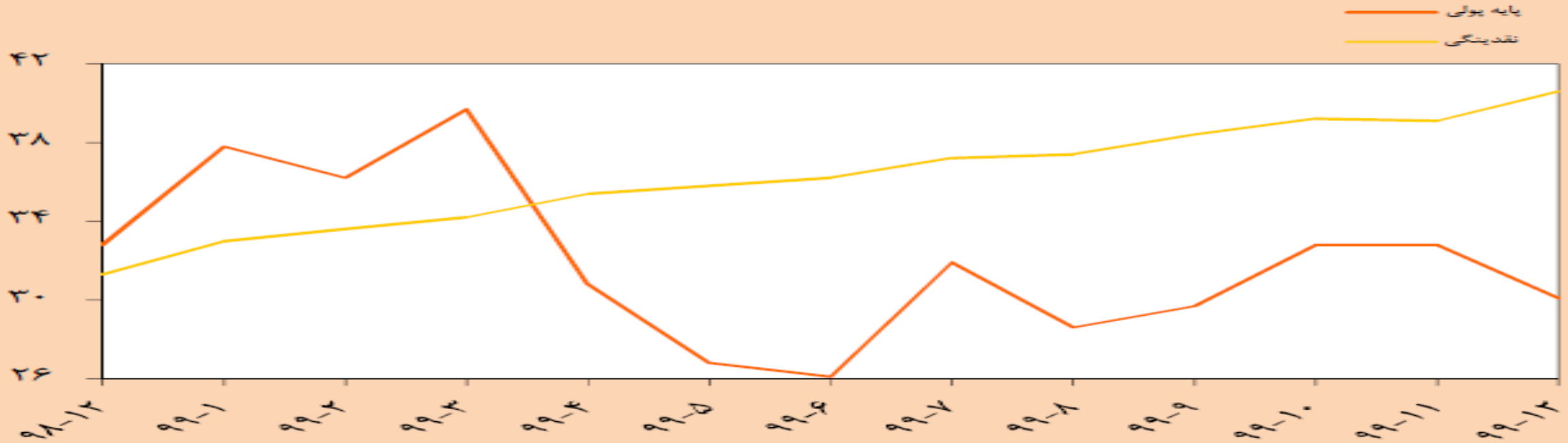

شاخص قیمت مصرف کننده شهری	نرخ تورم نقطه به نقطه (درصد)	فروردین ماه هر سال
96.869	۸	1395
105.149	۸,۵	1396
112.869	۷,۳	1397
169.256	۵۰	1398
203.373	۲۱	1399
302.664	۴۸,۸	1400

نرخ تورم نقطه به نقطه ماهیانه کشور از ۱۳۸۲ تا فروردین ۱۴۰۰

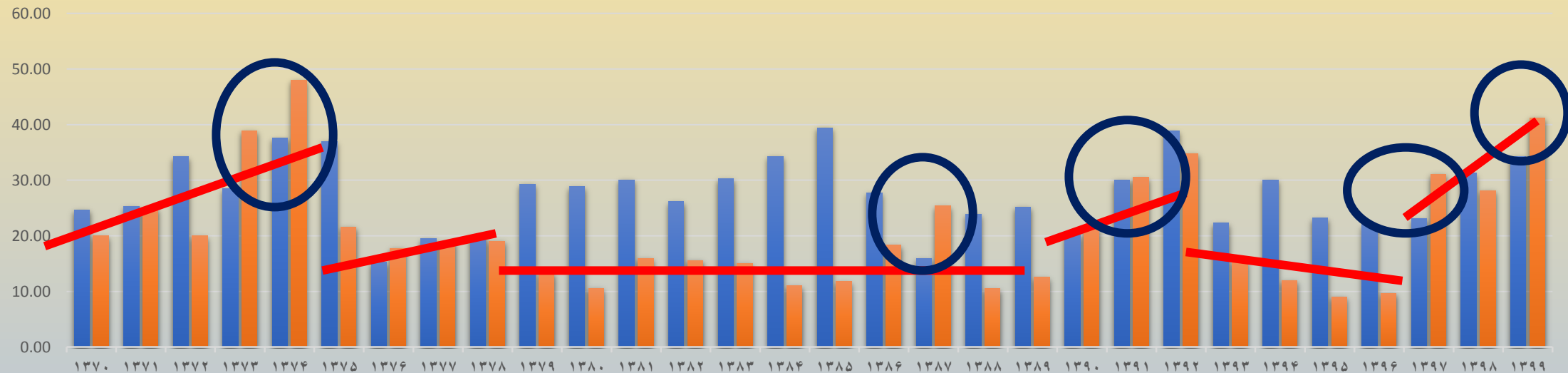

نمودار شماره ۶- نرخ رشد نقدینگی و پایه پولی
(درصد)

- در سال ۱۳۹۹ حجم نقدینگی روزانه حدود ۲,۵ هزار میلیارد تومان و در کل بیش از ۹۰۰ هزار میلیارد تومان رشد داشته است.
- در سال ۱۴۰۰ با وجود بودجه مصوب جدید که ۵۰ درصد از پیشنهاد دولت و بیش از ۱۰۰ درصد از عملکرد بودجه سال ۱۳۹۹ بیشتر است، پیش بینی می‌گردد که روزانه بیش از ۳ تا ۵ هزار میلیارد تومان خلق نقدینگی صورت پذیرد. این بدین معنی است که ممکن است در سال ۱۴۰۰ حجم نقدینگی کشور از ۶۰۰۰ هزار میلیارد تومان گذر کند که میتواند اثر بسیار بالایی بر سطح قیمتها داشته باشد.
- در دو ماه اول سال ۱۴۰۰ چاپ پول روزانه حدود روزی ۱۰۰۰ میلیارد و میزان خلق نقدینگی بانرخ رشد ماهیانه حدود ۳,۲ درصد بیش از روزی ۳۶۰۰ میلیارد تومان بوده است.

نرخ رشد نقدینگی و نرخ تورم در ایران از ۱۳۷۰ تا ۱۳۹۹

ضریب همبستگی متغیرهای حجم نقدینگی و سطح عمومی قیمت‌ها در دوره بررسی ۹۹,۴ درصد بوده و ضریب همبستگی بین تفاضل مرتبه اول آنها ۹۷,۲ است. این یعنی بیشترین ارتباط بین دو متغیر قابل مشاهده است.

ضریب همبستگی بین شاخص قیمت‌ها و سطح انتظاری قیمت از سال قبل در دوره بررسی ۹۱,۶ درصد است.

ضریب همبستگی بین نقدینگی و کسری بودجه حدود ۵۰ درصد است.

ضریب همبستگی بین سطح عمومی قیمت‌ها و کسری بودجه حدود ۵۵ درصد است.

نرخ رشد اقتصاد ایران از ۱۳۸۴ تا ۱۳۹۹

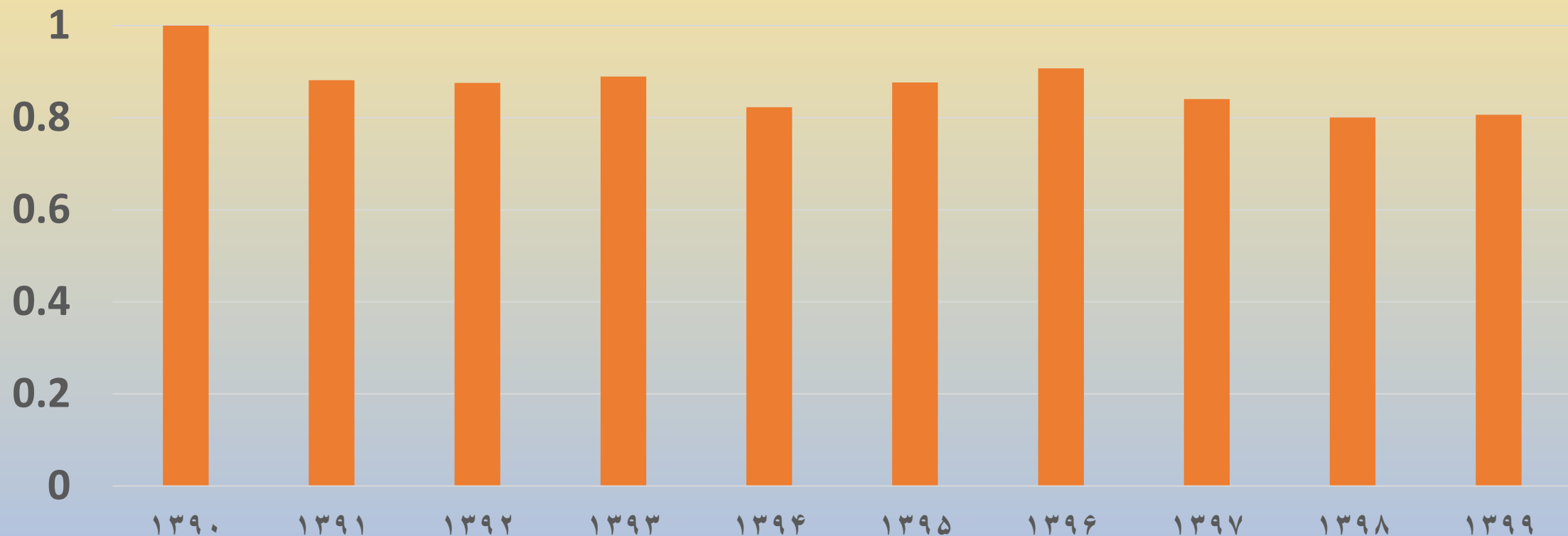

بالاترین رشد مثبت در سال ۱۳۸۶ و کمترین رشد منفی در سال ۱۳۹۱ و تقریباً متقارن افتاده است.

در سالهای بعد از ۱۳۹۱ هرچند اوضاع به وخامت بیشتری از هر نظر رسیده باشد ولی اقتصاد ایران در وارد شدن به نرخ رشدهای منفی مقاومت نشان داده است. این شاید به این معنی باشد که اقتصاد ایران به سطوح آستانه ای مقاومت رسیده باشد.

از سال ۱۳۸۵ به بعد کشور وارد یک سیاست سستی روابط بین الملل میشود. در سال ۱۳۹۴ برجام امضا میشود ولی در سال ۱۳۹۶ مجدد توسط ترامپ لغو شده تحریمهای بسیار بیشتری بر کشور اعمال میگردد.

کسری تولید ناخالص هر سال نسبت به سال ۱۳۹۰

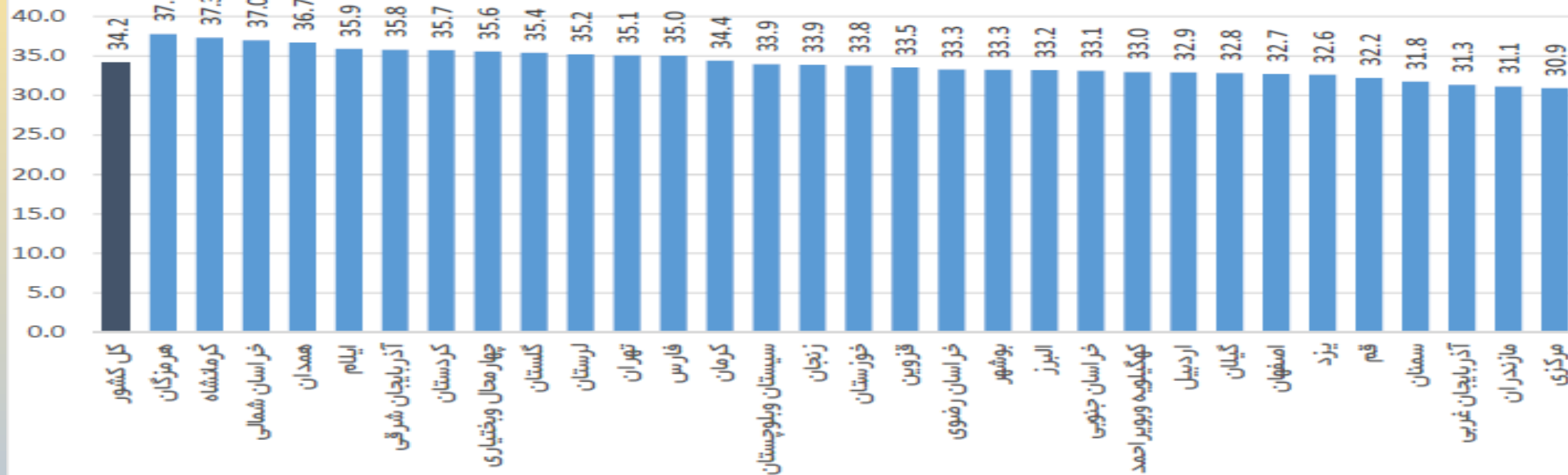
در سال ۱۳۹۹ اقتصاد حداقل بیست درصد کمتر از سال ۱۳۹۰ عملکرد داشته است.

در سال ۱۳۹۹ اگر متوسط رشد ۵ درصد از ۱۳۹۰ را تکراری داشتیم، اقتصاد ۵۶ درصد بزرگتر از ۱۳۹۰ بود.

در سال ۱۳۹۹ اگر متوسط رشد ۸ درصدی از ۱۳۹۰ را تکراری داشتیم، اقتصاد ایران دو برابر شده بود.

اسفند ۱۳۹۹

تورم دوازده ماهه خانوارهای کل کشور به تفکیک استان

نوسان نرخ تورم در بین استانها میتواند ناشی از تفاوت بهره وری عوامل تولید، تفاوت در اندازه بازارها، درآمد سرانه، دسترسی به بازارها، دوری از مراکز تولیدی مواد غذایی، فضای کسب و کار، رفتارهای خرید در مردم، اخلاق و وجدان کسب و کاری، میزان دقت و عمق نظارت، فساد اداری و آستانه های تحمل گرانی باشد.

در استان کرمانشاه به نظر میرسد عواملی چون بهره وری پایین تر نیروی کار، پائین تر بودن سطح تکنولوژی، وجود حلقه های مفقود و بحرانی در زنجیره های گسترده تامین، فاصله تا مراکز اصلی تولید مواد مصرفی مورد تقاضا، کمبودن و یا نبودن مشوقها و تخفیفات واقعی و کافی حوزه تولید و سرمایه گذاری، و البته فرهنگ مدارا با گرانی، ضعف دستگاههای نظارتی و ضعف باورهای اخلاق محور در حوزه توزیع بتواند بخشی از گرانی استان نسبت به کشور را توضیح دهد.

چند سؤال اساسی در حوزه تورم:

- چرا نرخ تورم در اقتصاد ایران مسیری پر نوسان داشته است؟
- ویژگی اصلی دوره های نوسانی با نوسان کم و یا نوسان زیاد چه بوده است؟
- اصلی ترین عواملی که نرخ تورم را در اقتصاد ایران توضیح میدهند کدامها هستند؟
- رابطه نرخ تورم با کسری بودجه دولت، رشد نقدینگی و بدهی دولت به بانکهای تجاری چگونه بوده است؟
- تورم انتظاری از چه ناحیه ای شکل میگیرد و چگونه نرخ تورم را تحت تاثیر قرار میدهد؟
- هر یک از عوامل موثر بر تورم چه سهمی در توضیح نوسانات این نرخ دارند؟
- چرا در استان کرمانشاه نرخ تورم متفاوت از سایر استانهای کشور است؟

عواملی که در سالهای پیش رو میتوانند تورم را بیشتر و موثرتر افزایش داده و عمق بحران را گسترش دهند؟

- وجود تحریمهای فلج کننده اقتصاد.
- وجود رویه کنونی تامین مالی کسری بودجه و رویه مرسوم بانکداری تجاری.
- تکرار رویه تصویب بودجه سال ۱۴۰۰ در سالهای بعد.
- عدم رفتار قاعده مند و مستقل بانک مرکزی.
- تشدید و تعمیق شکاف تکنولوژیک.
- عدم امکان تقویت و نگهداری زیرساختهای کشور.
- فساد اداری عمیق، گسترده و چند لایه.
- ناکارآمدی شدید نظام اداری در اداره امور.
- تخصیص غیر بهینه و رانتهی منابع و فرصتها.

وضعیت نرخ فعالیت، اشتغال و بیکاری در زمستان ۱۳۹۹ کشور

تغییرات	کل کشور		شاخص‌های نیروی کار	
	زمستان ۱۳۹۸	زمستان ۱۳۹۹	تعداد	جمعیت ۱۵ ساله و بیش‌تر
۶۹۶۹۳۸	۶۱۹۱۵۹۱۳	۶۲۶۱۲۸۵۲	تعداد	جمعیت ۱۵ ساله و بیش‌تر
-۱.۵	۴۲.۴	۴۰.۹	نرخ	مشارکت اقتصادی
-۶۱۰۹۸۴	۲۶۲۲۲۷۴۷	۲۵۶۱۲۷۶۲	تعداد	جمعیت ۱۵ ساله و بیش‌تر
-۰.۹	۳۷.۸	۳۶.۹	نسبت	اشتغال
-۳۰۰۲۴۸	۲۳۴۲۵۱۶۱	۲۳۱۳۴۹۱۳	تعداد	جمعیت ۱۵ ساله و بیش‌تر
-۰.۹	۱۰.۶	۹.۷	نرخ	بیکاری
-۳۱۰۷۳۷	۲۷۸۸۵۸۷	۲۴۷۷۸۵۰	تعداد	جمعیت ۱۵ ساله و بیش‌تر

- نرخ بیکاری در کشور در طول ۴۰ سال اخیر در دامنه ۱۰ تا ۱۴ درصد بوده است.
- در سالهای رشد اقتصاد کمتر مشاهده شده که نرخ بیکاری کاهش داشته باشد.
- در سالهای رکود و افزایش قیمت ارز مشاهده شده که نرخ بیکاری تمایل به کاهش داشته است.
- افزایش میزان صادرات بخش خصوصی و کاهش واردات ناشی از گرانی ارز عواملی بوده اند که استفاده از نیروی کار و کاهش نرخ بیکاری را به دنبال داشته اند.
- دسترسی به منابع مالی ناشی از نفت و استقلال ارزی دولت در تامین مواد اولیه غذایی و خوراک دام متأسفانه در تمام سالهای گذشته از یک سو عاملی برای سرکوب نرخ ارز، از سویی عاملی برای وابستگی بیشتر و از سویی عاملی برای تحقیر اقتصاد و تولید کنندگان داخل بوده است.

وضعیت نرخ فعالیت، نسبت اشتغال و نرخ بیکاری استان کرمانشاه نسبت به کل کشور

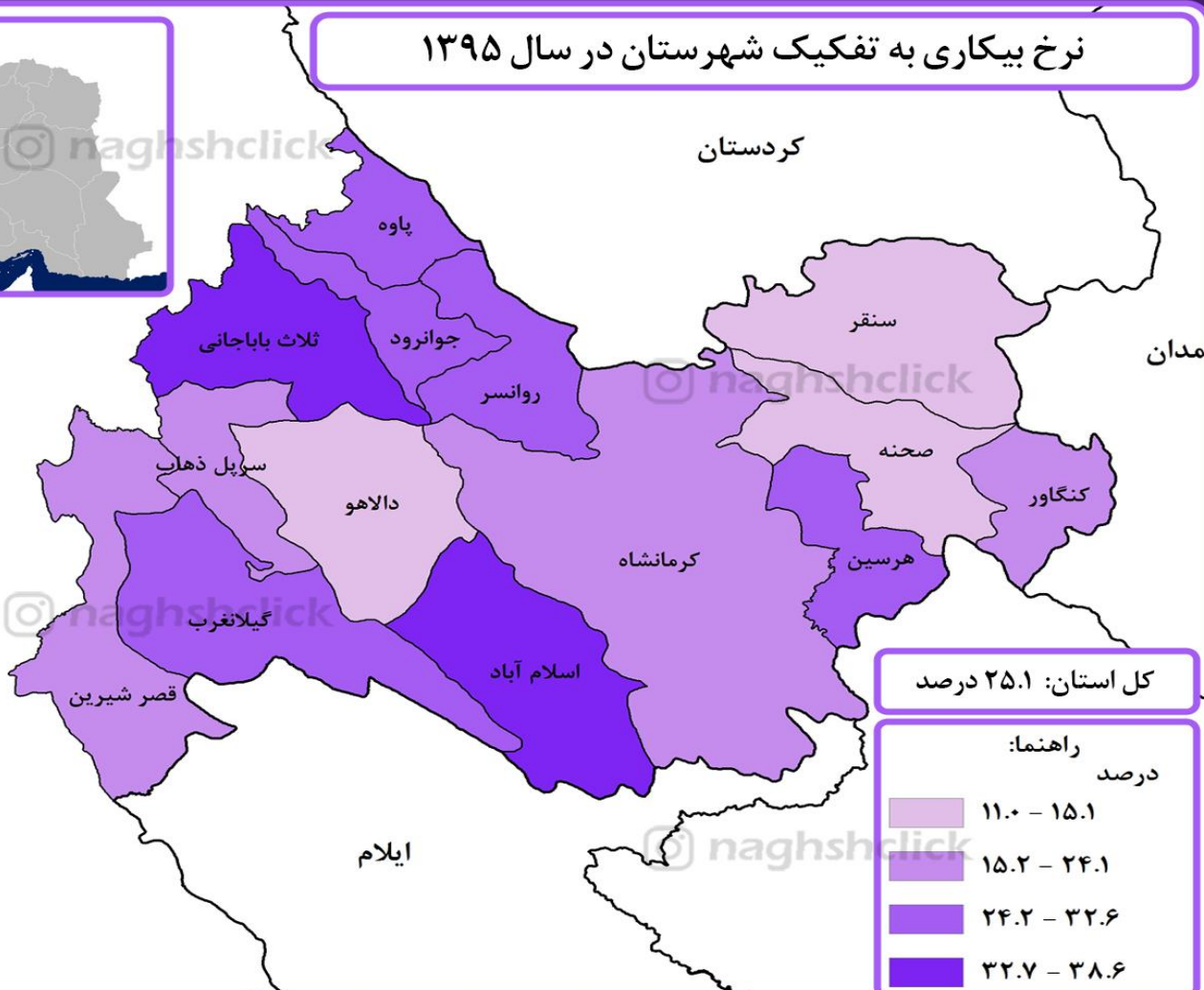
نرخ بیکاری		نسبت اشتغال		نرخ مشارکت		
زمستان ۱۳۹۴	زمستان ۱۳۹۵	زمستان ۱۳۹۶	زمستان ۱۳۹۷	زمستان ۱۳۹۸	زمستان ۱۳۹۹	
10.6	9.7	37.8	36.9	42.4	40.9	کشور
17.9	18	37.5	35.7	45.7	43.5	استان کرمانشاه
7.3	8.3	-0.3	-1.2	3.3	2.6	اختلاف استان و کشور

- در دوره ۱۳۹۶ تا ۱۳۹۹ کاهش قابل توجهی در نرخ بیکاری استان شکل گرفت و این نرخ حتی تا ۱۴,۲ هم رسید، سؤال این است که چرا این کاهش در نرخ بیکاری تداوم نیافت و بیکاری به شدت تمایل دارد تا به سطح بلند مدت خود بازگردد؟
- میتوان گفت که بالابودن نرخ بیکاری در استان کرمانشاه کمتر وابسته به سرمایه گذاری های اقتصادی بوده و بیشتر به مدیریت سرمایه های موجود اقتصادی استان وابسته باشد.
- میتوان گفت نرخ بیکاری در استان کرمانشاه بیش از این که یک متغیر اقتصادی باشد، یک متغیر سیاسی - اجتماعی و یا متغیر اقتصاد سیاسی است.

نرخ بیکاری در شهرستان های استان کرمانشاه

نرخ بیکاری به تفکیک شهرستان در سال ۱۳۹۵

کل استان: ۲۵.۱ درصد

راهنما:
درصد

۱۱.۰ - ۱۵.۱

۱۵.۲ - ۲۴.۱

۲۴.۲ - ۳۲.۶

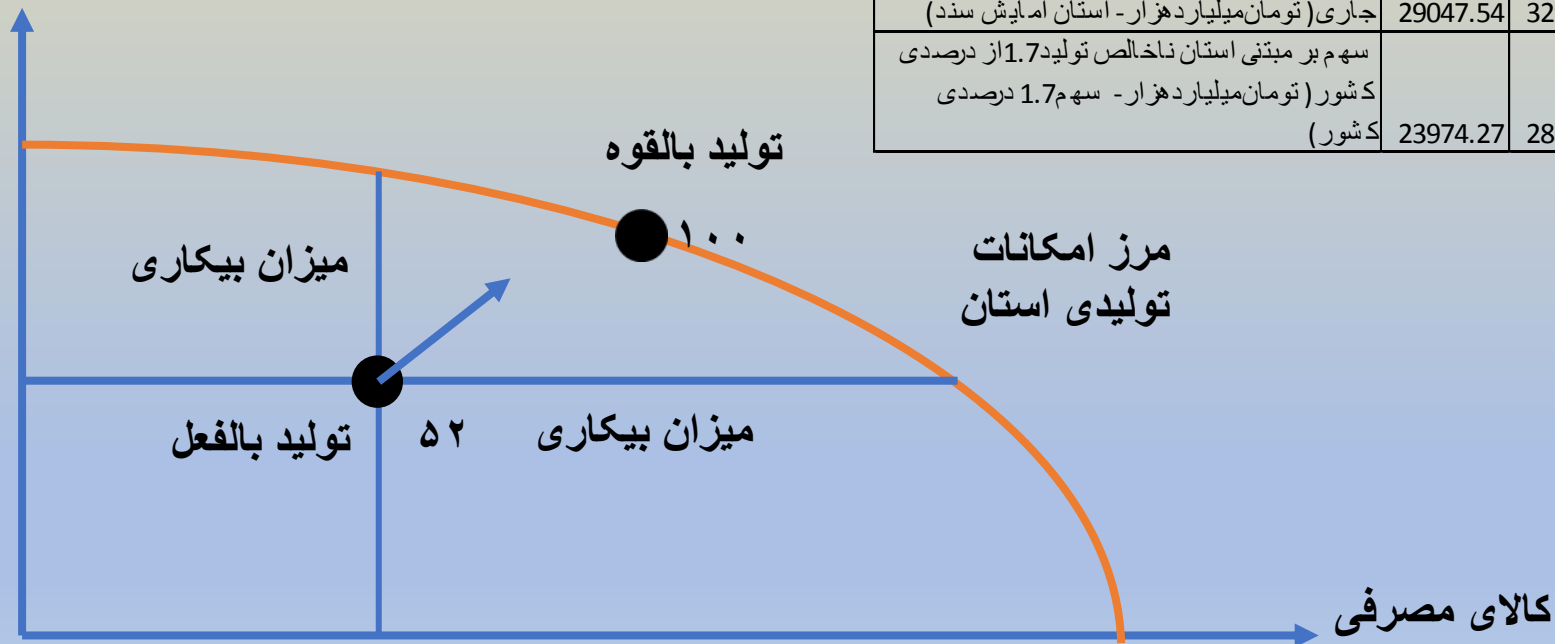
۳۲.۷ - ۳۸.۶

- توزیع نرخ بیکاری در شهرستانهای استان بسیار نابرابر است.
- شهرستان دالاهو با وجود شرایط کمتر مساعد آب و خاک و سرمایه گذاری صنعتی نرخ بیکاری کمتری داشته است.
- شهرستان اسلام آباد غرب با وجود کارخانجات صنعتی بیشتر و منابع خاک و دشتهای مستعد تر اما نرخ بیکاری بیشتری داشته است.
- به نظر میرسد بالا یا پایینتر بودن نرخ بیکاری بیشتر از این یک متغیر ناشی از وجود سرمایه های اقتصادی باشد، ناشی از فرهنگ رفتار اقتصادی و مدیریت کلان شهرستانها باشد.

تخصیص منابع محدود و منحنی امکانات تولیدی استان:

	1395	1396	1397	1398	1399
پایه به قیمت شاخص 1395	100	108.2	137.3	185.1	240.6
کشور اقتصادی رشد نرخ	12.1	3.92	-4.7	0	0
بازار قیمت به استان جاری داخلی ناخالص تولید (تومان میلیارد هزار - آمار مرکز ای منطقه حسابهای ایران)	22045.92	24788.75	29977.18	40413.52	52537.57
قیمت به کرمانشاه استان داخلی ناخالص تولید جاری (تومان میلیارد هزار - استان آمایش سند)	29047.54	32933.15	39639.62	53439.87	69471.83
سهم بر مبنای استان ناخالص تولید 1.7 درصدی کشور (تومان میلیارد هزار - سهم 1.7 درصدی کشور)	23974.27	28836.83	41299.3	55677.35	72380.55

کالای سرمایه ای

۵ چالش اصلی اقتصاد استان کرمانشاه:

۱. تنزل شدید امید به بهبود در همه لایه های جوانان و دوستداران استان و نیز یکپارچگی اجتماعی، فرهنگ همکاری و مشارکت.
۲. تنش شدید آبی و محیط زیست در حال تخریب (جنگلها، تنوع زیستی، منابع خاک و...)
۳. اقتصاد سیاسی غیر شفاف و ناکارآمد تخصیص منابع
۴. تمرکز شدید منابع، مدیریت، فرصتها در مرکز استان و محرومیت در حال تزايد سایر مناطق
۵. حذف نخبگان و دانشگاههای محلی از هدایت راهبردی توسعه استان و رها شدگی مدیریت توسعه در بین اسناد بالادستی ناقص، ناکارآمد، محافظه کارانه و ناکافی

در نتیجه این چالشها:

- تولید رها شده، تولیدکنندگان تحقیر شده، سرمایه گذاران بدهکار و گرفتار شده
- ناتوانی در نگهداشت نخبگان و سرمایه های چند گانه
- مهارت پائین نیروی کار و بهره وری به شدت پائین عوامل تولید و ناتوانی در ایجاد یک مزیت رقابتی پایدار
- نظام پرداخت ناکافی و غیر کارآمد در بازار کار
- تجارت مرزی، بین المللی و ملی غیر اصولی
- فقر در حال تزايد

ضرورت انتخاب راهبرد صحیح:

با تشکر از توجه شما